

Rudersdal kulturarvsatlas

Kortlægning af værdifulde kulturmiljøer
Rudersdal Kommune og COWI. Juni 2009

Kulturmiljø

Søllerød

Nummer

8

Landskabstype

Skov- og parklandskabet

Tidsepoke

Perioden ca. 1750-1845 ("Udskiftningstid")

Tema

Rekreation, skove og kulturlandskab

Emne

Landsteder

Kulturmiljøets hovedtræk og bærende bevaringsværdier.

Værdifuld udsigt	Bærende bevaringsværdier	Matrikler	Højdekurver
Træ	Værdifulde landskabstræk	Vej	Skov
Trærække, levende hegn o.l.	Værdifuld bebyggelsesflade	Bygninger	Vandløb, grøfter o.l.
Linjeformede værdifulde elementer	Skov - værdifuld	Hegn o.l.	Sø
Sigtelinjer	Dominerende bygninger		
Afgrænsning af kulturmiljøer	Bebyggelsesmønstre		

Kulturmiljøets hovedtræk og bærende bevaringsværdier

Man kan let fristes til at se Søllerød By som en velbevaret bondelandsby. Men kun én af de velbevarede gårde har været knyttet til landbruget. De øvrige bygninger stammer fra enevældens højt placerede embedsmænd, der opførte landsteder til sig selv. Derfor er Søllerød en landstedsby.

Kulturmiljøet fremstår meget homogent med de hvide mure, velklippede hække, de mange store træer langs Søllerødvej samt ikke mindst de bagvedliggende markante bygningskroppe og de store parkagtige haver. Det skaber en grøn struktur, som er et meget væsentligt karaktertræk i landstedsbyen.

Området med Drewsens Hospital ligger for sig selv nede ved Søllerød Sø i et frodigt tunneldalslandskab skabt under sidste istid. Delområdet med de få bygninger i sammenhæng med tunneldalens landskab fremstår som et lille kulturmiljø for sig selv.

Bærende bevaringsværdier er gadekæret, Mothsgården, Søllerød Kro og Søllerød Slot, mens den øvrige landstedsby har stor strukturmæssig betydning for kulturmiljøet.

Samlet vurdering og udpegningskriterier mv.

National værdi

Regional værdi

Kommunal/lokal værdi

Unik

Repræsentativ

Egnsspecifik

Fungerende

Autentisk

Hist. kildeværdi

Identitetsværdi

Oplevelsesværdi

Fortællerværdi

Diversitet

Homogenitet

Sammenhæng med naturgrundlag

Afgrænsning

Mod syd, øst og vest afgrænses kulturmiljøet af villaområder. Mod nord afgrænser vådområdet i bunden af tunneldalen.

Kontekst

Søllerød skal ses i sammenhæng med kulturmiljøet Alvejen, som her ses som hulvejen ned til Søllerød Sø. Gl. Holte Gade og Gl. Holte gård.

Bevaringstilstand

God.

Naturgrundlagets hovedtræk

Den sydlige del af kulturmiljøet tilhører naturgeografisk **den sydligste trekant af kommunen**, som er et småbakket og bølget *bundmoræne-landskab* og særdeles skovrigt.

Den nordligste del består af **det sydvest-nordøst-gående tunneldal-område** mellem Vedbæk og Furesøen, som blev dannet, da isen

smeltede under sidste istid. Hoveddalen strækker sig fra Lille Kalv i Furesøen over Vejle Sø, Søllerød Sø, Attemosen, Kikhanerenden og ud til Øresund ved Vedbæk.

Jordbunden består af smeltevandssand under den sydligste del af kulturmiljøet og af moræneler under den nordligste.

Billedtekst - Bebyggelsen omkring Drewsens hospital i den frodige tunneldal med Søllerød Sø danner sit eget lille miljø.

Billedtekst - I Kirkeskoven fornemmes tunneldalens skråninger tydeligt under løvskovens kronelag. Her er også et velbevaret stendige.

Landskabets hovedtræk

Billedtekst - De store velplejede haver omkranset af velklippede hække og det grønne vejstrøg med de store markante vejtræer er værd at værne om.

Arealanvendelse og landskabselementer

Centralt i byen er kirke, kro og Mothsgården placeret rundt om et lille grønt anlæg med gadekær, der er omkranset af birketræer og hestekastanje, som et væsentligt karaktertræk i landstedsbyen.

De store og meget velplejede haver langs Søllerødvej har flere steder parkagtig karakter. De er ofte omkransede af - ofte voluminøse - klippede hække bag hvilke, der ligger velklippede store græsplæner med markante fritstående enkelttræer eller trægrupper og med en prydhave.

Særlig markant fremstår bygninger og have omkring Søllerød Slot. Parken og dens monumenter stammer fra første halvdel af 1700-tallet, og her kan det oprindelige tidligere landsted virkelig fornemmes. Haven er bevaret som et barokanlæg og er symmetrisk anlagt omkring en akse fra hovedbygningen. Der er en grusplads og en plæne foran hovedbygningen og et parterreanlæg bag. I haven er der fortsat klippede hække, træer, bede og balustrader - sandsynligvis bevaret fra det oprindelige anlæg. Øst for dette haveanlæg fører en

meget gammel kandelaberallé af lind forbi hovedbygningen.

Rumlige og visuelle forhold

De mange store, gamle og markante løvtræer i haver og langs vejen skaber en rumlig struktur, der kæder det lange kulturmiljø fint sammen. Kirkeskovens markante skovbryn bagved landstederne skaber en god rumlig afgrænsning i den østligste del af byen.

Billedtekst - Søllerød Sø. Her er fin udsigt til bebyggelsen op ad skråningen nord for søen og til Geelsskov på sydsiden.

Oplevelsesrige delområder

Bag kroen fører en hulvej, som har været anvendt siden oldtiden, stejlt ned til enkelte landsbyhuse, der er placeret ved Søllerød Sø. Delområdet fremstår som et oplevelsesrigt, meget naturpræget delområde, som landskabeligt adskiller sig fra det øvrige meget kulturprægede område.

Terrænet i tunneldalen er meget kuperet og i bunden ligger et naturpræget sø- og vådområde. Her er gode muligheder for at se ud over Søllerød Sø. Bagved - op ad tunneldalens sider - strækker Kirkeskoven sig med en tæt og kraftig højskov af primært bøg.

Udsigter og visuelle sammenhænge

Ved Søllerød Sø, som befinder sig ved foden af bakkerne, er der vid udsigt over søen, som er omgivet af skov- og byområder.

Kulturhistoriske hovedtræk

Billedtekst - Historisk kort. Produceret i perioden 1842-1899. KMS

Billedtekst - Gadekæret. Søllerød By er ikke en landsby – som man lige umiddelbart skulle tro – men en landstedsby.

Hovedtræk

Søllerød By er ikke en bondelandsby men en landstedsby. Kun Fogedgården har været knyttet til avl af landbrugsafgrøder. Baggrunden er, at ved enevældens indførelse søgte den nye borgerlige embedsmandsstand dels at spille op til adelens godser i form af behagelige lyststeder, dels at slippe ud af den beklumrede og larmende hovedstad, hvor regeringshandlingerne skulle udføres.

I Søllerød fandt embedsfolkene en kirke og en præstegård – og man kan forestille sig, at præ-

stegården udgjorde et kulturcenter – i sognet, hvor dronningen også var særligt engageret i egen trivsel. Hertil kommer kongefamiliens nære forbindelser til *familien Moth* – hvor et kvindeligt medlem *Sophie Amalie* blev Chr. 5.s officielle elskerinde, mens hendes bror *Mathias* fik et af de største embeder i riget i 1680'erne. Moth-familien opførte landstedet Mothsgården på samme tid, ligesom et par andre embedsmænd, landsdommer *Ulrik Luft* og *Peder Hansen Resen* – borgmester i København, havde hver deres landsteder her. De var alle naboer i København, og havde vel

glæde af, at kroen fik (fornyet?) sine privilegier i 1677.

Disse første landiggere blev afløst af andre med tiden – således opførte *grev Frederik Daneskiold-Samsøe* et landsted – Søllerød Slot – i 1740 som nabo til kroen, mens Resens gård blev

afløst af Carlsminde i 1760'erne. Nogenlunde samtidig opførtes Olufshøj, over for slottet. Byen var ganske vist omgivet af dyrkede marker, således lå alle Søllerøds gårde ved udskiftningen udflyttet, langt fra byens midte – fraset Fogedgården (matr. nr. 4).

Billedtekst -Landstedet Olufshøj over for Søllerød Kro blev opført omkring 1760'erne. Dengang var landstedet omgivet af marker.

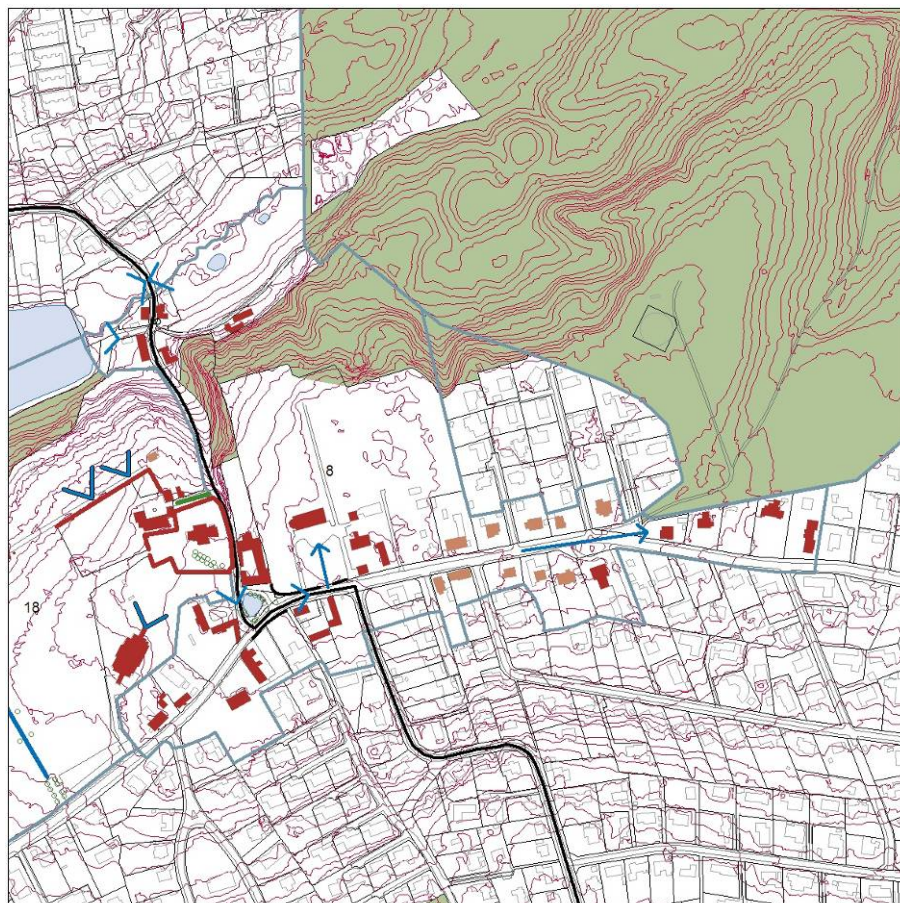

Billedtekst - Drewsens Hospital.

Billedtekst - Søllerød Kro.

Arkitektoniske hovedtræk

*Billedtekst - Bevaringsværdige arkitektoniske sammenhænge. Den højrøde farve angiver **Dominerende bygninger**. Den lyserøde angiver **Bebyggelsesmønstre**. De blå vinkler og pile angiver **Udsigt og Sigtelinjer**.*

Billedtekst - Mothsgårdens hovedbygning. Umiddelbart ligner det en gård, men landstedets lidt fornemmere karakter kan bl.a. aflæses i det kraftigere dimensionerede tømmer.

Hovedtræk

Bebyggelsen kan aflæses som tre områder med hver sine karaktertræk: Landstedsbyen mod vest, med gadekæret, Mothsgården, Søllerød Kro og Søllerød Slot som de bærende elementer. Villa-

byen mod øst med det gamle rådhus og de hvide velhavervillaer som dominerende træk. Området mod nord med Drewsens hospital ved Søllerøs Sø.

Bebyggelsesmønstre

Den vestlige del af området fremstår nærmest med landsbykarakter. Selv om hovedparten af bygningerne ikke er bøndergårde men landsteder, er deres form og arkitektur inspireret af gårdene. Området fremstår meget homogent, især understøttet af de hvide mure med røde tegl, som afgrænser grundene mod vejen, og gadekæret som det centrale element. Særligt markante bygninger er Mothsgården, Søllerød Kro og Carlsminde.

Fornemt tilbagetrukket fremtræder ejendommen med Søllerød Slot, som et vellignende baroklandsted med tilhørende portner- og gartnerboliger. Selve hovedbygningen er dog ikke barok, men derimod pastiche fra 1921, og altså en efterligning af barokstilen. Tilbage fra det første slot stammer dog det nuværende kapel, der i 1700-tallet var en staldbygning.

Den centrale del af området er derimod præget af ældre villaer, de ældste fra slutningen af 1800-tallet. Hovedparten er hvide med sortglaserede tegl på tagene, mange med karakteristisk Manzardtag. Som point de vue befinder sig en nationalromantisk villa, hvor Søllerødvej drejer mod syd.

Det gamle rådhus på Søllerødvej 64 falder stil-mæssigt godt i tråd med disse huse, men skiller sig ud ved at være en anelse mere stateligt i proportioner og detaljer.

Ned mod Søllerød Sø befinder sig et lille område, hvor en række fine, bevarede huse med blandt andet Drewsens hospital ligger isoleret fra den øvrige bebyggelse.

Elementer i bebyggelsen

I den østlige del af området er et par mere overdådige pragtvillaer. Særligt Søllerødvej 65, opført i 1906, skiller sig ud ved sin næsten svulstige barokke arkitektur, der er videreført i en nyere sidebygning.

Billedtekst - Søllerød Slot. Hovedbygningen er "pastiche-barok" og altså en bevidst efterligning af denne stilperiode. Flere af de øvrige bygninger med tilknytning til slottet er originale barokbygninger.

Billedtekst - Portnerboligen til Søllerød slot understøtter med sine materialer og detaljer slottets karakter.

Billedtekst - Søllerødvej 56. Villaen er med sit romantiske præg og manzardtag typisk for mange af de villaer der blev opført langs Søllerødvej fra 1900-århundredeskiftet.

Billedtekst - Det gamle Søllerød rådhus. Stilen er meget lig de samtidige villaer men større.

Billedtekst - I sigtelinjen langs Søllerødvej ses dette fine nationalromantiske hus.

Billedtekst - Denne villa hører til de mest ekstravagante i kulturmiljøet Huset imiterer barokkens stiltræk men er opført så sent som 1906.

Sårbarhed og anbefalinger

Billedtekst - Centralt i byen og som et væsentligt karaktertræk for kulturmiljøet ligger gadekæret omkranset af løvtræer og med kroen Mothsgården og kirken rundt om.

Sårbarhed

Kulturmiljøet bør ikke udsættes for nedrivning eller manglende vedligeholdelse af bygninger samt til- og ombygninger, der i stil og materialevalg ikke harmonerer med lokal traditionel byggestil. Det gælder både for de bevarede landsteder samt for Drewsens Hospital og husene i tunneldalen ved Søllerød Sø.

Byggeri og anlæg uden for eksisterende bebyggelses- og landskabsstruktur bør så vidt muligt undgås.

Ej heller bør kulturmiljøet udsættes for manglende pleje eller sløjfning af karaktergivende parker, haver, alléer og vejtræer. Særlig opmærksomhed bør rettes mod barokanlægget Søllerød Slot, hvis bygninger og parkanlæg må betragtes som en unik helhed. Hulvejen ned gennem skoven til Søllerød Sø bør bevares som en simpel alvej fra oldtiden, dvs. uden belægning og teknisk vejudstyr som bænke, gadelamper og skilte. Kirkeskoven bør bevares som højskov og med fligede karaktergivende skovbryn.

Udpluk af planer og beskyttelse

- Mothsgården, Søllerød Kro, Olufshøj, Fogedgården og Carlsminde er fredede efter bestemmelserne i bygningsfredningsloven.

- Dele af området er i regionplanen udpeget som beskyttelsesområde for interesser, der vedrører landskab, natur og kulturarv samt friluftsområde.

- Søllerød Sø og vådområderne i tunneldalen mod nord er omfattet af bestemmelserne om beskyttede naturtyper i naturbeskyttelsesloven.

- Området nord for Søllerød Kirke er i regionplanen udpeget med en kirkeomgivelsesbeskyttelse. Kirken er også omgivet af en kirkebeskyttelseslinje i henhold til naturbeskyttelsesloven.

- Hulvejen er beskyttet som fredet fortidsminde i henhold til museumsloven.

Anbefalinger

Karakteren af de oprindelige landligt prægede behagelige lyststeder bør fastholdes. Det anbefales derfor at udarbejde en bevarende lokalplan

med bestemmelser, der sikrer mod ovennævnte trusler, men som også viser eksempler på, hvordan evt. bygningsændringer kan foretages uden at bryde med den overordnede karakter. Der bør endvidere udarbejdes en tilhørende vejledning med gode råd om bevaring og forbedring af bygninger og omgivelser samt om sammenhængen med områdets overordnede bebyggelses- og landskabsstruktur.

I planlægningen og forvaltningen er det væsentligt at bevare landstedernes sammenhæng med de store herlighedsværdier i omgivelserne - Søllerød Kirkegård, Kirkeskoven, tunneldalen og Søllerød Sø.

Borgere, museet, bevaringsforeninger m.fl. inddrages i arbejdet med at sikre kulturmiljøet og gøre dette til et aktiv for landstedsbyen.